

УДК 336.648

Євгенія Талавіра

(кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри «Фінанси і кредит», Державний економіко-технологічний університет транспорту)

Альона Мужичук

(магістр групи 1-ФіК, Державний економіко-технологічний університет транспорту)

УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМИ РИЗИКАМИ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ

У статті досліджено поняття «кредитний ризик банку» та надано характеристику його видів: індивідуальний кредитний ризик і портфельний кредитний ризик. Визначена сутність стратегії кредитного ризику та наведений перелік факторів що його утворюють. Виділені три основні мети управління банківським кредитним ризиком. Розглянуто методи управління банківським кредитним ризиком, як на рівні індивідуального кредиту так і на рівні кредитного портфеля в цілому. Показано досвід світової банківської практики, який необхідно використовувати для мінімізації банківського кредитного ризику при формуванні і вдосконаленні банківської системи України. Розкрито зміст універсального методу розрахунку обсягу кредиту, який застосовується в західній банківській практиці, і який дозволяє значно зменшити кількість і обсяги проблемних кредитів у банківській системі. Також розкрито сутність такої домінуючої концепції, як теорія диверсифікації банківських ризиків. Наведено банківський досвід зарубіжних країн, зокрема досвід Франції, в якій оцінка кредитоспроможності комерційними банками поділяється на три блоки. А також виділені шляхи вдосконалення захисту від кредитного ризику які мають на увазі обов'язкове використання світового досвіду.

Ключові слова: ризик, кредитний ризик, управління кредитним ризиком, сутність стратегії кредитного ризику, методи управління банківським кредитним ризиком.

© Талавіра Є.В., Мужичук А.О., 2015

Евгения Талавира

(кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры «Финансы и кредит», Государственный экономико-технологический университет транспорта)

Алена Мужичук

(магистр группы I-ФиК, Государственный экономико-технологический университет транспорта)

УПРАВЛЕНИЕ КРЕДИТНЫМИ РИСКАМИ КОММЕРЧЕСКИХ БАНКОВ

В статье исследовано понятие «кредитный риск» и приведена характеристика его видов: индивидуальный кредитный риск и портфельный кредитный риск. Определена сущность стратегии кредитного риска и приведен перечень факторов, которые его образуют. Выделены три основные цели управления банковским кредитным риском. Рассмотрены методы управления банковским кредитным риском, как на уровне индивидуального кредита, так и на уровне кредитного портфеля в целом. Показан опыт мировой банковской практики, который необходимо использовать для минимизации банковского кредитного риска при формировании и совершенствовании банковской системы Украины. Раскрыто содержание универсального метода расчета объема кредита, который применяется в западной банковской практике, и который позволяет значительно уменьшить количество и объемы проблемных кредитов в банковской системе. Также раскрыта сущность такой доминирующей концепции, как теория диверсификации банковских рисков. Показан банковский опыт зарубежных стран, в частности опыт Франции, в которой оценка кредитоспособности коммерческими банками делится на три блока. А также выделены пути совершенствования защиты от кредитного риска, которые подразумевают обязательное использование мирового опыта.

Ключевые слова: риск, кредитный риск, управление кредитным риском, сущность стратегии кредитного риска, методы управления банковским кредитным риском.

Evgeniya Talavira

(PhD, associate professor, assistant professor of "Finance and Credit", the State Economic and Technological University of Transport)

Alona Muzhychuk

(Master group I-FK, the State Economic and Technological University of Transport)

RISK MANAGEMENT KREDYTNYYM COMMERCIAL BANKS

In the article characterized the term "credit risk" and shows the characteristics its forms: individual credit risk and portfolio credit risk. Showing the essence of the strategy of credit risk and a list of factors that make it. Identified three main objectives for

the management bank credit risk. The methods of managing credit risks, both at the individual loan and at the level of the loan portfolio as a whole. The experience of international banking practice, which should be used to minimize credit risk in the banking establishment and improvement of the Ukrainian banking system. The content of the universal method for calculating the amount of the loan, which is used in the western banking practice, and which can significantly reduce the number and volume of bad loans in the banking system. Also disclosed is the essence of such a dominant concept of how the theory of diversification of banking risks. Showed banking experience of foreign countries, in particular the experience of France, in which commercial banks credit rating is divided into three blocks. And also highlighted ways to improve protection against credit risk, which implies the mandatory use of the world experience.

Keywords: risk, credit risk, credit risk management, the essence of the strategy of credit risk, management practices bank credit risk.

Постановка проблеми. Банківська діяльність у сучасних умовах становить різновид системного бізнесу, що динамічно розвивається, і супроводжується різноманітними фінансовими ризиками. Ризики банківської діяльності безпосередньо пов'язані з дохідністю фінансово-кредитних та валютних операцій, з клієнтсько-партнерськими проблемами (ризик неплатежу), менеджмент-ризиком, тощо.

Сама по собі, банківська діяльність є дуже ризикованою, адже постійно існує вірогідність непередбачуваних обставин, що можуть виникати як за вини підприємства або банку, так і у зв'язку з положенням економічної ситуації у світі і, в першу чергу, в державі. Банківські ризики є навіть у найсильніших та захищених банків усього світу. Уникнути ризику взагалі неможливо, тому що він залежить від діяльності третіх осіб, яку банк не в змозі контролювати, але за допомогою економічних та методологічних методів можливо такі ризики нівелювати та зменшувати їх до прийнятних розмірів.

У зв'язку зі скрутною економічною ситуацією в Україні, банківські ризики є дуже високими, і це одна з основних проблем вітчизняної банківської системи, тому що банки в спробах захисту від негативних наслідків встановлюють високі відсотки за кредитами та вимагають надмірну заставу, вартість якої, як правило, в декілька разів перевищує суму самого кредиту і, внаслідок цього, вони втрачають довіру клієнтів та авторитет серед позичальників, контрагентів і населення взагалі.

Кредитна діяльність банку – це один з головних критеріїв, що відрізняє його від небанківських установ. У світовій практиці саме з кредитуванням пов'язана значна частина прибутку банку. Саме тому керування кредитним ризиком є важливою частиною стратегії виживання та розвитку будь-якого комерційного банку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі управління банківськими кредитними ризиками присвячено наукові роботи таких вітчизняних вчених як: Т.Г. Мисник, О.Є. Нездойминога, Л.О. Вдовенко, Є.О. Труш, Х. О.Л. Примостка, Г.С. Морозова, О.В. Молдавська, О.Терещенко та інших. Проте всі вони недостатньо висвітлюють питання, з приводу наочного відображення процесу управління кредитними ризиками банку та перерозподілу необхідних ресурсів.

Метою статті є окреслення сутності і змісту ризиків та визначення методів щодо їх управління та нейтралізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Древньогрецьке слово «ризик» буквально означає «стрімка скеля», що підкреслює потенційну реальність небезпеки, якщо ігнорувати очевидність загроз при гірських походах [3].

На основі напрацювань вітчизняних та зарубіжних учених у теорії сформульовано визначення ризику.

Ризик – це ймовірність настання певної події, результатом якої можуть бути втрати очікуваної економічної (фінансової) користі або прямі збитки [6].

У науковій літературі ризик ототожнюється із сумнівними операціями, тобто очікуванням втрат, які можуть відбутися внаслідок неправильно обраного рішення. «Ризик – це не що інше, як імовірний збиток, що завдається здійсненням певного рішення» [3].

На сьогодні, на жаль, немає цілісної теорії ризиків ні в економічній науці, яка розробляє методи їх забезпечення і подолання, ні у правознавчій, яка б мала б обґрунтувати комплексну систему правових методів захисту суб'єктів та учасників фінансової сфери від їх негативного впливу.

І це попри те, що стабільність і добробут кожної людини в сучасному суспільстві залежить від попередження з боку держави появи кризових явищ системного характеру.

Як правило, в науковій літературі поняття «ризик» розглядається з багатьох позицій. Виокремлюють такі різновиди системних ризиків: базисні, ринкові, економічні, фінансові, банківські, комерційні, цінові, інфляційні, інвестиційні, інноваційні, модернізаційні, портфельні, управлінські, диверсифікаційні, тощо [3]. Ефективність організації управління ризиками залежить від ідентифікації їх місцеположення у загальній системі класифікації (рис.1)

Поняття кредитний ризик означає – ризик невиконання позичальником (контрагентом банку) зобов'язань за кредитними операціями (тобто ризик того, що сплата позичальником відсотків і основного боргу за кредитними операціями проводитиметься з відхиленнями від умов кредитної угоди або взагалі не проводитиметься)[8].

Виходячи з даного визначення, кредитний ризик комерційного банку можна поділити на:

1. Індивідуальний кредитний ризик – це ймовірність недоотримання прибутку банку або навіть втрати частини капіталу в результаті неспроможності позичальника виплатити й обслуговувати власний борг. Джерелом індивідуального кредитного ризику є окремих конкретний контрагент банку – позичальник, боржник.

2. Портфельний кредитний ризик – середньозважена величина ризиків щодо всіх угод кредитного портфеля, де вагами виступають частки кредитних угод у загальній сумі кредитного портфеля [5].

З наведеного вище можна сказати, що банк керує кредитним ризиком як на рівні окремої позики, так і на рівні кредитного портфеля в цілому. Деталізуємо і дослідимо сутність стратегії кредитного ризику.

Визначення стратегії кредитного ризику полягає в тому, що кожного разу, коли банк прагне придбати прибутковий актив (у вигляді кредиту), він бере на себе ризик того, що позичальник може виявитися неплатоспроможним, і не зможе (або не схоче) своєчасно погасити основну суму боргу та відсотки по ньому. При цьому, банку не вдається скористатися забезпеченням позики.

Стратегія кредитного ризику комерційного банку підпорядковується чинному законодавству, нормативним актам, інструкціям НБУ та спирається на загальні принципи кредитування (терміновість, зворотність, диференційованість, забезпеченість, платність) [11].

Виділяють три основні мети управління банківським кредитним ризиком :

1. Попередження ризику шляхом ліквідації передумов виникнення кредитного ризику в майбутньому..

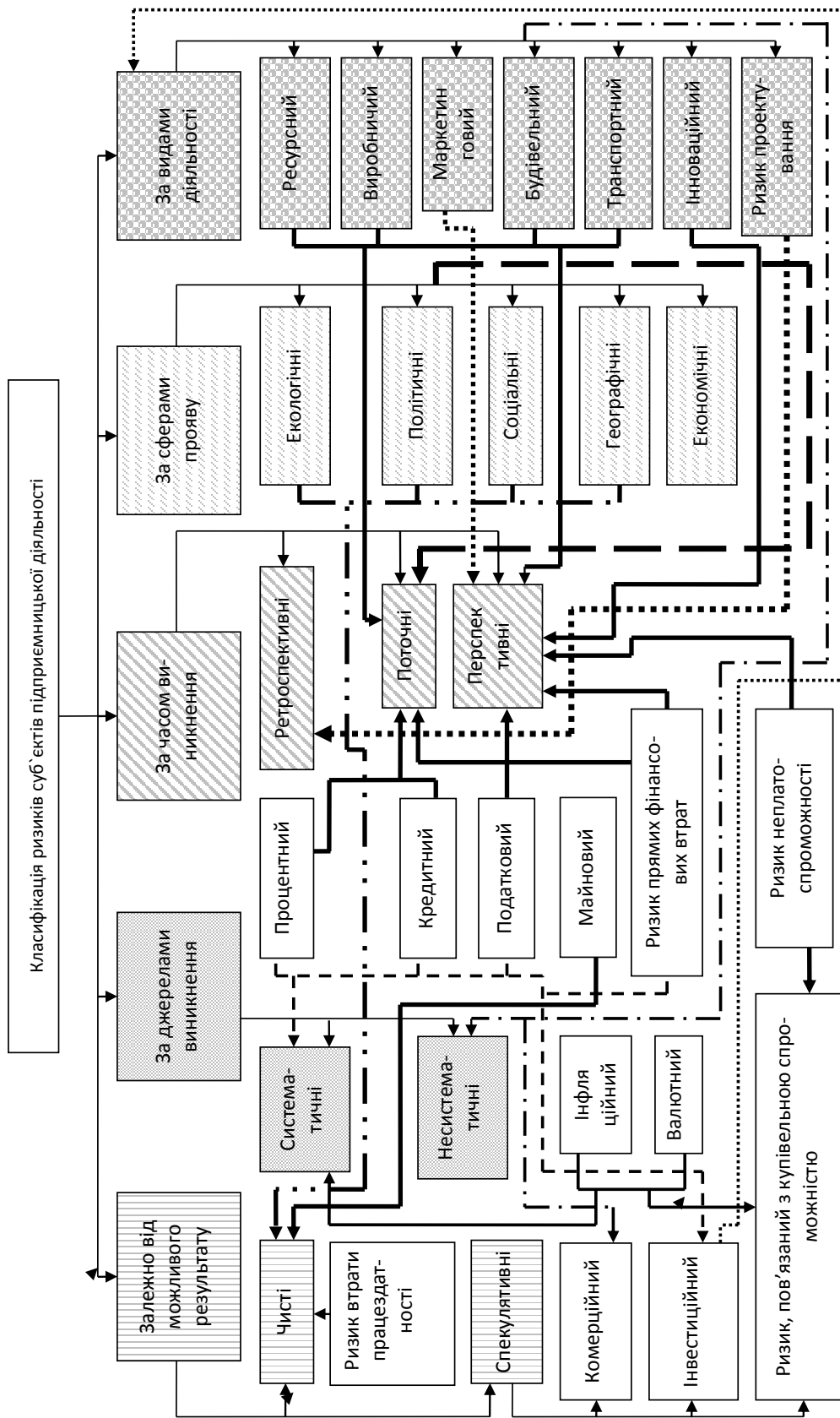

Рис. 1. Види ризиків підприємницької діяльності суб'єктів господарювання [12].

2. Підтримка ризику на певному рівні передбачає дотримання банком вимог щодо рівня ризику, який встановлюється центральним банком, а також визначається самим банком згідно власної ризикованої стратегії.

3. Мінімізація ризику при деяких заданих умовах, який охоплює комплекс заходів прямого впливу на кредитний ризик [11].

Події, що обумовлюють відхилення від очікуваних значень мають таке поняття, як ризикуотворюючі фактори комерційного банку (рис. 2).

Рис. 2. Ризикуотворюючі фактори комерційного банку.

Враховуючи характер діяльності фінансово-кредитних установ, відповідні комісії Європейського Союзу виробили рекомендації щодо моніторингу та контролю «за великими ризиками кредитних установ». Термін «великий ризик» не прижився у науковому обороті і замість нього частіше вживається поняття «системний ризик».

До системних ризиків відносять «форс-мажорні ризики планетарного, ноосферного масштабу», передбачити й запобігти яким практично неможливо, наприклад, землетрус і цунамі (березень 2011 р.) у Японії, руйнація атомних станцій з усіма негативними наслідками [3].

Типовими є системні ризики, які можна передбачити, попередити або мінімізувати, тобто які страхуються (insurable risk), завдяки чому мінімізуються їх наслідки як у матеріальному, так і у фінансовому вимірі.

Основна мета управління ризиками – їх мінімізація з метою уникнення або часткового зменшення можливих фінансових втрат від їх дій.

Ризиків не можна уникнути повністю, тому потрібно вміти правильно оцінювати їх ступінь та безпосередньо керувати ними з метою обмеження

Щодо основних методів управління кредитними ризиками, то вони поділяються на дві групи :

- 1) управління на рівні окремого кредиту;
 - 2) управління на рівні кредитного портфеля банку.
- До методів управління ризиком окремого кредиту належать:
- 1) аналіз кредитоспроможності позичальника;
 - 2) аналіз і оцінка кредиту;
 - 3) структурування позички;
 - 4) документування кредитних операцій;
 - 5) контроль за наданим кредитом і станом застави.

Особливість перерахованих методів полягає у тому, що використовувати їх необхідно послідовно, оскільки одночасно вони є етапами процесу кредитування. На кожному етапі перед кредитним працівником поставлена задача мінімізації кредитного ризику, тому потрібно роздивлятися етапи процесу кредитування як методи управління ризиком окремої позички.

Розглянемо детальніше методи управління ризиком кредитного портфеля банку. До них можна віднести наступні методи, такі як:

1. Диверсифікація. Метод диверсифікації полягає у розподіленні кредитного портфеля у широкому колі позичальників, які відрізняються характеристиками (величина капіталу, форма власності), та умовами діяльності (географічний регіон, галузь економіки). Існує три види диверсифікації – галузева, географічна та портфельна:

- галузеву диверсифікацію визначають як розподіл кредитів між клієнтами, що здійснюють діяльність у різних сферах економіки. Для досягнення найвищого ефекту по зниженню загального ризику портфеля найважливішим фактором є добір галузей, який виконується за результатами статистичних досліджень і краще коли позичальники працюють протилежних галузях економіки, щоб фази коливань ділового циклу були різні. Методами кореляційного аналізу виявляються ті галузі, в яких результати діяльності різною мірою залежать від загального стану економіки.;

- метод географічної диверсифікації полягає в тому, що необхідно розподіляти кредитні ресурси між тими позичальниками, які знаходяться у різних регіонах, на різних географічних територіях, або у країнах із різними економічними умовами. Географічна диверсифікація доступна лише для великих банків з розгалуженою мережею філій та відділеннями, розміщеними на значній території. За допомогою цього методу мінімізується вплив кліматичних і погодних умов, політичних та економічних конфліктів, що впливають на кредитоспроможність позичальників;

- портфельна диверсифікація – це розосередження кредитів між різними категоріями позичальників, а саме, між великими, середніми і малими підприємствами, фізичними особами, урядовими та громадськими організаціями, домашніми господарствами і так далі. Кредити, які надаються у сфері малого бізнесу, я правило супроводжуються високим рівнем кредитного ризику, хоча й мають вищий рівень доходності. Ці позичальники часто обмежені у виборі кредитора, і тому банк може встановлювати власні умови кредитного договору. Якщо позичальник – це велика компанія, то кредитний ризик оцінюють як незначний, проте і доходність такого кредиту буде невелика.

2. Лімітування. Цей метод управління кредитним ризиком, визначається встановленням максимально допустимих розмірів наданих позичок, це дозволяє обмежити ризик. Завдяки цьому банкам вдасться уникнути великих втрат внаслідок необдуманого концентрування будь-якого виду ризику, диверсифікувати кредитний портфель а також забезпечити стабільний дохід. Лімітування використовують для визначення повноважень кредитних працівників різних ступенів щодо обсягів наданих позичок. Кредитний ризик банку обмежений встановленим лімітом загального обсягу кредитного портфеля, величиною кредитних ресурсів філії банку і т. ін.

Лімітування широко застосовується у практиці як на рівні окремого комерційного банку, так і на рівні банківської системи в цілому. Менеджмент банку визначає обмеження згідно з обраною кредитною політикою і урахуванням конкретної ситуації;

3. Резервування. – це метод створення резерву для відшкодування можливих втрат за кредитами. Він полягає в акумуляції частини коштів, які надалі використовуються для компенсування збитків від неповернених кредитів. Резерв під кредитні ризики служить захистом для вкладників, кредиторів і акціонерів банку, а також резерви значно підвищують надійність і стабільність банківської системи в цілому.

Для покриття цих втрат за кредитними операціями передбачається створення спеціального резерву за допомогою переказу частини коштів банку на окремі бухгалтерські рахунки, з них, у разі неповернення кредиту, списується відповідна сума. В міжнародній практиці резерви формується за рахунок прибутку до оподаткування, це дозволяє зменшити оподатковувану базу на суму відрахувань до резерву і зменшує величину податків. Такий підхід створює для банків стимул сформувати резерв у повному обсязі. Проте виникає загроза, що банки будуть ухилитися від виплати податків до бюджету, свідомо знижуючи якість кредитного портфеля та завищуючи відрахування до резерву.

4. Сек'юритизація — це продаж активів банку через перетворення їх в цінні папери, вони в подальшому розміщуються на ринку. В основному сек'юритизація застосовується до банківських кредитів, даючи можливість банкам передавати кредитний ризик інвесторам, які купують цінні папери. Сек'юритизація дозволяє перемістити балансові активи банку за баланс, тобто є одним із видів позабалансової діяльності банку.

Метод сек'юритизації дозволяє банку здійснити трансферт кредитних ризиків, оскільки разом із власністю на кредити та надходження за ними до інвесторів, які придбали цінні папери на ринку, переходить і кредитний ризик. У разі неповернення кредитів збитків зазнають інвестори.

При формуванні і вдосконаленні банківської системи України обов'язковою умовою має бути використання світового досвіду. Звичайно, банки розвинутих країн працюють в інших економічних умовах, але їх методи роботи можуть бути адаптовані до застосування і в нашій державі. Кредитування в інших країнах також пов'язане із істотним кредитним ризиком, але він вимірюється дещо в інших масштабах. У світовій практиці майбутнє банку, частка прострочених (понад 90 днів) кредитів якого наближається до 7% від загального обсягу, є досить проблемним. Для надійних банків цей показник становить близько 3% [2].

В світовій банківській практиці велика увага приділяється оцінці і мінімізації кредитного ризику на рівні всього кредитного портфеля. Здійснюють оцінку обся-

гу, структури та якості кредитного портфеля, і вже потім приймаються заходи, що оптимізують його структуру для зменшення ризику.

Дуже поширений засобом захисту від кредитного ризику є продаж кредитів. Банк, виходячи з проведеної ним оцінки кредитного портфеля, може продати частину наданих кредитів іншим інвесторам. За рахунок такої операції банк може повернути кошти, які були направлені у кредитні вкладення (повністю або частково). Ефект від здійснення таких операцій багатогранний. За рахунок продажу активів з низькою прибутковістю банк звільнює ресурси для фінансування більш прибуткових активів та продаж активів уповільнює зростання банківських активів, це допомагає керівництву банку досягти кращого балансу між зростанням банківського капіталу та ризиком, пов'язаним із кредитуванням. Таким чином зменшуються відповідні статті балансу банку (зокрема ті, які характеризують його діяльність не з кращого боку).

Кількість і обсяги проблемних кредитів можливо значно зменшити застосовуючи універсальний метод розрахунку обсягу кредиту, який широко застосовується в західній банківській практиці. Його зміст полягає у видачі лише частини загальної величини позички. Інша частина (у процентах до визначеного обсягу кредиту) банком не кредитується, а її сума визначається банком на підставі оцінки ризику конкретної операції.

Домінуючою концепцією є теорія диверсифікації банківських ризиків. Сутність її полягає у всебічній диверсифікації операцій банку, в тому числі і кредитних. Сучасні дослідники зазначають, що надання кількох великих позик є значно небезпечним, ніж численні дрібні позички. Економісти теж відмічають, що при такому методі проблема його скорочення розв'язується не знищенням економічних чинників його появи, а шляхом використання суспільних ресурсів для покриття структурних вад функціонування окремих господарських суб'єктів.

Поширеним є державне регулювання максимального розміру ризику на одного позичальника, що запобігає надмірній орієнтації банку при проведенні ним кредитних та позабалансових операцій на одного великого позичальника.

Наприклад, у США обсяг кредитів одному клієнту або групі клієнтів, пов'язаних інвестиційно-засновницькими відносинами, не має перевищувати 10% суми власних коштів банку. Кредити, надані банком державним установам, вважаються наданими одному клієнту.

У Німеччині обсяг усіх великих кредитів, кожен з яких дорівнює або перевищує 15% власного капіталу банку, не повинен перевищувати останній більш як у 8 разів. Найбільший з великих кредитів не повинен перевищувати 50% власних коштів банку [10].

В наш час банки розвинутих країн застосовують складну систему великої кількості показників для такої оцінки клієнтів. Ця система диференціюється залежно від характеру позичальника, і може ґрунтуватись на сальдових, і на оборотних показниках звітності клієнтів. Так ряд американських банків використовують систему оцінки кредитоспроможності, побудовану на чотирьох групах основних показників: ліквідності фірми; оборотності капіталу; залучення коштів; показники прибутковості.

Оцінка кредитоспроможності клієнтів французькими комерційними банками включає три блоки :

1. Оцінка підприємства і аналіз його балансу, а також іншої звітності;
2. Оцінка кредитоспроможності клієнтів на основі методик, прийнятих окремими комерційними банками;

3. Використання для оцінки кредитоспроможності даних картотеки Банку Франції.

Особливість, як бачимо, у тому, що у Франції існує спеціальний Центр по визначенню ризиків. Ця служба створена ще у 1946 році і знаходиться під веденням Банку Франції. Центр щомісяця отримує від банків інформацію про надані кредити та їх використання.

Ще один метод мінімізації кредитного ризику, який використовується банками та вимагає достовірної інформації про позичальника – це страхування.

В закордонній практиці кредитне страхування вперше набуло розвитку в Європі після першої світової війни. В наш час страхуванням кредитних ризиків в основному займаються спеціалізовані страхові компанії. Прийняття кредитного ризику головним чином пов'язане з формуванням бази даних про фінансовий стан потенційних клієнтів. Постачальниками такої інформації є банки. Серед страхових компаній, що займаються страхуванням кредитів, широко практикується обмін інформацією.

Існують також спеціалізовані фірми, що надають за відповідну плату необхідну інформацію, в тому числі і конфіденційного характеру. Наприклад, в світовій практиці одним з найбільш відомих джерел даних про кредитоспроможність є фірма «Дан енд Бредстріт», яка збирає інформацію про близько 3 млн. фірм США і Канади і надає її за підпискою. Коротка інформація і оцінка кредитоспроможності кожної фірми друкуються у загальнонаціональних та регіональних довідниках. Більш детальна інформація може бути надана у вигляді фінансових звітів, які включають кілька розділів [4].

Взагалі інфраструктура фінансових ринків розвинутих країн представляється великою кількістю кредитних бюро, спеціальних комерційних агентств. Інформаційні організації більш дрібні за розміром часто акцентують свою роботу на окремих галузях економіки або за географічним принципом. База даних постійно поповнюється, а поява комп'ютерів в значній мірі спростила техніку адміністрування бази даних, хоча у фінансовому відношенні витрати зросли.

Задачею українських банків є використання того досвіду, що вже набутий розвинутими країнами. Тому що він вже є перевірений на практиці, він дозволяє економити кошти та час для банківської системи, також він може виступити базисом для сучасних розробок вітчизняних фахівців.

В ситуації, яка склалася на сьогоднішній день в Україні, можливо запропонувати новий метод мінімізації кредитних ризиків – законодавчий метод, який дозволить регулювати та мінімізувати кредитні ризики комерційних банків на рівні держави. Він полягає у перейманні державою відповідальності за виплату кредитів комерційним банкам юридичними і фізичними особами. Тобто, якщо приватне підприємство або фізична особа, яка працює на державному підприємстві втрачає джерело доходу за вини держави, і не має змоги сплачувати кредит, то держава повинна сплатити цей кредит за позичальника. Також можна проконтролювати такі операції на рівні працівників приватних підприємств, тобто, потрібно складати строковий контракт працівника з підприємством, в якому буде вказано, що даного працівника не можуть звільнити раніше зазначеного строку, в іншому разі, якщо при достроковому звільненні особа має кредит у банку, то підприємство зобов'язане сплатити його. Цей метод дозволить розвивати і вдосконалювати діяльність комерційних банків, адже великий відсоток кредитів не сплачується з причини втрати джерела доходу позичальником.

Щоправда, цей метод виглядає досить утопічно, особливо при тій ситуації, що склалася в Україні на даний момент, проте це чудовий спосіб покращити життя якщо не приватних підприємств, то хоча б простих людей.

Висновки та пропозиції. Банківська система – невід’ємний сегмент фінансового ринку і за змістом втілює кругообіг грошово-кредитних ресурсів. У національному господарстві України є дуже багато ризиків, і досвід не лише нашої країни, а й світовий засвідчує те, що в економічній динаміці завжди найбільші ризики виходять зі сфери грошово-кредитної політики і банківської сфери.

Кредитні ризики носять двоякий характер, вони є безумовно негативним явищем, проте вони також мають сприятливий вплив тому, що банки контролюють свої операції на більш високому рівні, таким чином покращуючи макроекономічну ситуацію в секторах господарства країни, а підприємства відповідно зацікавлені у покращенні своїх показників діяльності та фінансового стану, адже обійтися без кредитів в умовах сьогодення надзвичайно складно, особливо, при розширенні діяльності підприємства.

Проблема кредитних ризиків та шляхів їх мінімізації у процесі активної діяльності комерційних банків, раціонального та безпечного управління кредитним портфелем є найголовнішою для банків, особливо на Україні. Щодо шляхів вдосконалення методів управління кредитними ризиками банку, то обов’язковою умовою є використання банками світового досвіду. А також було б ідеальним рішенням впровадження законодавчого методу та врахування правових засобів мінімізації кредитних ризиків в процесі фінансово-кредитної діяльності банківських установ.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Вдовенко Л. О.* Кредитні ризики в системі банківського кредитування / Л. О. Вдовенко // Економічний часопис-XXI. – 2013. – № 3-4(1). – С. 79-82. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecchado_2013_3-4\(1\)_23.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecchado_2013_3-4(1)_23.pdf)
2. *Кочетков В.Н.* Анализ банковской деятельности: теоретико-прикладной аспект / В. Н. Кочетков; Межрегион. акад. упр. персоналом. – К. : Изд-во Межрегион. акад. упр. персоналом, 1999. – 190 с.
3. *Коваленко В.В.* Фінансові ризики та шляхи їх мінімізації (правовий аспект) / В.В. Коваленко. – К.: Знання, 2011. – 319 с.
4. *Лантєв С. М.* Банківська діяльність (вітчизняний та зарубіжний досвід)/М.П.Денисенко, В.Г. Кабанов, О.С.Любунь. – Київ: ВД "Професіонал", 2004, 320 с.
5. *Морозова Г. С.* Сутність та методи управління кредитним ризиком банку / Г. С. Морозова // Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва. Сер. : Економічні науки. – 2014. – № 7. – С. 343-353. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vkhnau_ekon_2014_7_47.pdf
6. *Молдавська О. В.* Статистична оцінка якості кредитної діяльності банків України / О. В. Молдавська, А. В. Демиденко // Проблеми економіки. – 2013. – № 3. – С. 282-288. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Pekon_2013_3_40.pdf
7. *Мисник Т. Г.* Кредитні ризики комерційних банків і управління ними / Т. Г. Мисник // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2012. – Вип. 2. – С. 261-265. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vsed_2012_2_44.pdf
8. *Нездойминога О. Є.* Порядок формування та використання резервів під кредитні ризики в банках України / О. Є. Нездойминога // Вісник Полтавської державної аграрної академії. – 2014. – № 3. – С. 159-163. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/VPDAA_2014_3_35.pdf
9. *Примостка О.Л.* Управління банківськими ризиками : навчальний посібник / Л. О. Примостка ; Мін-во освіти і науки України, КНЕУ. – К. : КНЕУ, 2007. – 600 с.
10. *Примостка Л.О.* Фінансовий менеджмент банку : навчальний посібник / Л. О. Примостка ; Мін-во освіти і науки України, 2-ге вид., доп. і перероб. — К.: КНЕУ, 2004. — 468 с.
11. *Руда О.Л.* Кредитні ризики та фактори, що на нього впливають /О.Л. Руда// електронний ресурс: режим доступу [<http://intkonf.org/ruda-ol-kreditniy-rizik-ta-faktori-scho-na-nogo-vplivayut/>]
12. *Талавіра С.В.* Використання методичних підходів до нейтралізації та управління фінансовими ризиками в підприємницькій діяльності суб’єктів господарювання /С.В.Талавіра// Збірник наукових

праць Державного економіко-технологічного транспорту // Серія «Економіка та управління», 2014. – Вип 27. – С. 282-287.

13. Труш І. Є. Сучасні методи управління ризиками банківського споживчого кредитування та їх мінімізація / І. Є. Труш // Економічний форум. – 2014. – № 1. – С. 229-235. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecfor_2014_1_42.pdf

14. Терещенко О. Оцінка кредитних ризиків: відповідність новацій НБУ міжнародній практиці / О. Терещенко // Вісник Національного банку України. – 2012. – № 9. – С. 4-8. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vnbu_2012_9_4.pdf

15. Чайковський Я. Сучасний стан та перспективи розвитку банківського кредитування / Я. Чайковський // Банківська справа. – 2008. – № 2. – С. 36–47.

REFERENCES

1. Vdovenko L. O. *Kredytni ryzyky v systemi bankivs'koho kredyтування* [Credit risks in the system of bank lending]. *Ekonomichnyj chasopys-KhKhI Publ.* – 2013. – № 3-4(1). – S. 79-82. – Rezhym dostupu: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/etschado_2013_3-4\(1\)_23.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/etschado_2013_3-4(1)_23.pdf)

2. Kochetkov V.N. *Analyz bankovskoy deiatel'nosti: teoretyko-prykladnoy aspekt* [Analysis of banking activities: theoretical and applied aspects]. *Mezhrehyon. akad. upr. personalom.* – K. : Yzd-vo Mezhrehyon. akad. upr. personalom Publ, 1999. – 190 s.

3. Kovalenko V.V. *Finansovi ryzyky ta shliakhy ikh minimizatsii (pravovyy aspekt)* [Financial risks and ways to minimize (legal aspects)]. K.: Znannia Publ, 2011. – 319 s.

4. Laptiev S. M., Denysenko M.P., Kabanov V.H., Liubun' O.S. – *Bankivs'ka diial'nist' (vitchyznianyj ta zarubizhnyj dosvid)* [Financial risks and ways to minimize (legal aspects)]. Kyiv: VD "Profesional" Publ, 2004, 320 s.

5. Morozova H. S. *Sutnist' ta metody upravlinnia kredytnym ryzykom banku* [The essence and methods of credit risk management of the bank]. *Visnyk Kharkivs'koho natsional'noho ahrarnoho universytetu im. V. V. Dokuchaieva. Ser. : Ekonomichni nauky Publ.* – 2014. – № 7. – S. 343-353. – Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vkhnau_ekon_2014_7_47.pdf

6. Moldavs'ka O. V., Demydenko A. V. *Statystychna otsinka iakosti kredytnoi diial'nosti bankiv Ukrainy* [Statistical evaluation of the credit quality of banks Ukraine]. *Problemy ekonomiky Publ.* – 2013. – № 3. – S. 282-288. – Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Pekon_2013_3_40.pdf

7. Mysnyk T. H. *Kredytni ryzyky komertsijnykh bankiv i upravlinnia nymy* [Credit risks commercial banks and management]. *Visnyk sotsial'no-ekonomichnykh doslidzhen' Publ.* – 2012. – Vyp. 2. – S. 261-265. – Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vsed_2012_2_44.pdf

8. Nezdojmynoha O. Ye. *Poriadok formuvannia ta vykorystannia rezerviv pid kredytni ryzyky v bankakh Ukrainy* [The order of formation and use of reserves for credit risks in banks Ukraine]. *Visnyk Poltavskoi derzhavnoi ahrarnoi akademii Publ.* – 2014. – № 3. – S. 159-163. – Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/VPDAA_2014_3_35.pdf

9. Prymostka O.L. *Upravlinnia bankivs'kyh ryzykamy : navchal'nyj posibnyk* [Banking Risk Management: Training posibnyk]. *Min-vo osvity i nauky Ukrainy, KNEU.* – K. : KNEU Publ, 2007. – 600 s.

10. Prymostka L.O. *Finansovyy menedzhment banku : navchal'nyj posibnyk* [Financial management of the bank: Tutorial]. *Min-vo osvity i nauky Ukrainy, 2-he vyd., dop. i pererob.* — K.: KNEU Publ, 2004. — 468 s.

11. Ruda O.L. *Kredytni ryzyky ta faktory, scho na n'oho vplyvaiut'* [Credit risks and factors affecting it]. *Elektronnyj resurs: rezhym dostupu* [<http://intkonf.org/ruda-ol-kreditniy-rizik-ta-faktori-scho-na-nogo-vplyvaiut/>]

12. Talavira Ye.V. *Vykorystannia metodychnykh pidkhodiv do neytralizatsii ta upravlinnia finansovymy ryzykamy v pidpriemnyts'kij diial'nosti sub'iektiv hospodariuvannia* [Using a methodical approach to neutralize and financial risk management in business economic entities]. *Zbirnyk naukovykh prats' Derzhavnoho ekonomiko-tehnologichnoho транспорту // Serii «Економіка та управління» Publ,* 2014. – Vyp 27. – S. 282-287.

13. Trush I. Ye. *Suchasni metody upravlinnia ryzykamy bankivs'koho spozhyvchoho kredyтування та ikh minimizatsiia* [Modern methods of risk management of the banking consumer credit and Mitigation]. *Ekonomichnyj forum Publ.* – 2014. – № 1. – S. 229-235. – Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/etsfor_2014_1_42.pdf

14. Tereschenko O. *Otsinka kredytnykh ryzykiv: vidpovidnist' novatsij NBU mizhnarodnij praktysi* [Credit Risk Assessment: compliance with international practice innovations NBU]. *Visnyk Natsional'noho banku Ukrainy Publ.* – 2012. – № 9. – S. 4-8. – Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vnbu_2012_9_4.pdf

15. Chajkovs'kyj Ya. *Suchasnyj stan ta perspektivy rozvytku bankivs'koho kredyтування* [Current state and prospects of development of bank lending]. *Bankivs'ka справа Publ.* – 2008. – № 2. – S. 36–47.